



i

**GERUCHT** Daags na de benefietnacht 'Open Het Dorp', op 28 november 1962, stierf op 82-jarige leeftijd prinses Wilhelmina. Het gerucht was dat de prinses tij-

dens de inzamelingsactie was overleden, maar dat hieraan geen ruchtbaarheid was gegeven om de stemming in de RAI in Amsterdam er een beetje in te houden.

REPORTAGE HET DORP, RUIM 50 JAAR LATER

# Mies is nog altijd de mama van Het Dorp

De naam van Mies Bouwman blijft innig verbonden met Het Dorp. Maar de lange gangen en gedateerde woningen voor gehandicapten maken nu plaats voor moderne paviljoens met veel glas.

Sander van Walsum  
Arnhem

Mies Bouwman is nog alomtegenwoordig in Het Dorp bij Arnhem – waarvan het bestaan zo nauw met het hare is verknoopt. Ze prijkt in volle glorie op posters die werden vervaardigd bij het 50-jarig bestaan, in 2012, van deze woongemeenschap voor mensen met een handicap. En er wordt, een paar dagen na haar dood, met liefde en eerbied over haar gesproken.

Bewoner Gijs van den Brink (39), die vier jaar geleden gehandicapt raakte door een hersenbloeding, heeft Mies Bouwman gedurende zijn relatief korte verblijf in Het Dorp een paar keer ontmoet. En hij had steeds het gevoel dat ze werkelijk begaan was met Het Dorp en zijn bewoners. 'Een gesprek duurde zolang als er gespreksstof was.'

Een dikke halve eeuw geleden gaf Het Dorp in beton, baksteen en schrootjes uitdrukking aan een nieuwe benadering van mensen die voor de oorlog nog zonder gêne 'onvervaardigen' werden genoemd. Die waren, buiten het zicht van de samenleving, gehuisvest in instellingen – veelal op religieuze grondslag. Of ze woonden in bij hun ouders, tot die overleden.

Revalidatiearts Arie Klapwijk, de initiator van Het Dorp, wenste hun een verblijf toe in 'een eigen woning met privacy, met mogelijkheden voor werk of in elk geval zinvolle bezigheid en voorzieningen voor recreatie en culturele ontplooiing'. De bewoners zouden 'medezeggenschap in democratische

zin' genieten 'over de eigen leefwijze en die van de gemeenschap'.

## Lotgenoten

Een dorp voor lotgenoten dus. Een vooruitstrevende instelling die (mede) moest worden bekostigd uit de opbrengst van een door de AVRO op 26 en 27 november 1962 uit te zenden inzamelingsactie in de RAI in Amsterdam – de eerste in haar soort – die door de destijds 32-jarige televisie omroepster Mies Bouwman zou worden gepresenteerd.

Dat 'Open Het Dorp' een succes zou worden, was geen uitgemaakte zaak. Werkgevers vreesden dat 'in abnormale omvang' snipperdagen zouden

twaaften liep de teller met een miljoen gulden per uur op – om uiteindelijk bij het destijds ongehoorde bedrag van 12 miljoen gulden te blijven stilstaan. De bouw van Het Dorp kon beginnen.

## Puberteit

Sindsdien zijn de onderlinge banden innig gebleven. Getuige alleen al het feit dat Rob Hoogma, voorzitter van de raad van bestuur van Siza, de zorgorganisatie waartoe Het Dorp behoort, maandagavond vroeg al over haar overlijden werd geïnformeerd. Beleidsmedewerker José van Dijk – al 37 jaar verbonden aan Het Dorp – roept de bezoeken van Mies in herinnering, waarvan de frequentie de laatste jaren weer toenam. Vorig jaar was zij er nog, in gezelschap van Claudia de Breij, bij de opening van Academy Het Dorp, waar technologieën worden ontwikkeld die de zelfstandigheid van mensen met een handicap vergroten.

Alleen in de jaren tachtig trad tijdelijk een verwijdering op tussen Mies en 'haar' Dorp. Van Dijk: 'Het Dorp wilde zich ontwikkelen naar volwassenheid en maakte zich wat los van zijn ouders, Mies en grondlegger Arie Klapwijk. Het was onze puberteit, zullen we maar zeggen.' Bij het intreden van de volwassenheid werden de banden met 'Mies Bouwdorp', zoals een Heerlense Prins Carnaval haar ooit noemde, weer aangehaald. Voor Rob Hoogma, bestuursvoorzitter sinds 2005, was dat 'niet meer dan logisch'.

'Het was altijd leuk om haar over de vloer te hebben', zegt José van Dijk. 'Mies was onverwoestbaar monter. Zij



JUBILEUM Mies Bouwman met Philippe Pozzo di Borgo, de gehandicapte auteur van *Intouchables* tijdens het 50-jarig bestaan van Het Dorp. Foto ANP

stapte af op de mensen die zij zich nog van vorige bezoeken herinnerde. De bewoners zullen haar missen. Zoals de vrouw die bij een aanslag in Afrika zwaar gewond is geraakt. Zij wilde Mies een educatieve film tonen over hoe ze haar leven met hersenbeschadiging toch weer wist op te pakken. Dat is er niet meer van gekomen.' En het gemis strekt zich uit tot ver buiten Arnhem, dat weet Van Dijk zeker. 'Haar belang voor de emancipatie van mensen met een handicap kan onmogelijk worden overschat.'

Bewoner Van den Brink trof Bouwman de laatste keer hier, in de zogenoemde paswoning – een bungalow, badend in het zonlicht, waar de nieuwste voorzieningen worden beproefd. Zoals een voordeur waarvan de bewoner zelf kan bepalen wanneer en door wie die kan worden geopend. Of een

draaiend aanrecht, dat de gebruiker in staat stelt om zittend in een rolstoel uiteenlopende handelingen te verrichten zonder zichzelf voortdurend te moeten verplaatsen. Bij elk bezoek liet Mies Bouwman zich informeren over deze noviteiten, hoewel die haar, als kind van een andere eeuw, altijd een beetje vreemd zijn gebleven.

## Oude deel

Van den Brink woont in het oude deel van Het Dorp, van de 'wederopbouwarchitecten' Jo van den Broek en Jaap Bakema – die ook de Lijnbaan in Rotterdam hebben ontworpen. Het keukentje is berekend op de draaicirkel van zijn elektrische rolstoel – een onontbeerlijk hulpmiddel op het glooiende terrein van Het Dorp. Met behulp van een handzaam apparaat dat, weet Van den Brink, zo'n 900 euro

“

**Mies was onverwoestbaar monter. De bewoners zullen haar missen**

José van Dijk beleidsmedewerker van Het Dorp

heeft gekost, kan hij sinds kort zelf zijn steunkousen aandoen. Aan de voet van zijn bed staat een doos met noren. Een herinnering aan de tijd dat hij in Thialf nog zijn rondjes schaatste. Inmiddels kan hij er zonder gevoelens van zelfbeklag en opstandigheid naar kijken.

De woningen – die voor hun uitbouw in de jaren negentig een vloeroppervlakte hadden van 24 vierkante meter – zijn gesitueerd aan lange gangen die hun 'straatkarakter' ontlent aan het overvloedig gebruik van baksteen. De hoogte van de plafonds is afgestemd op rolstoelgebruikers, niet op mensen die kunnen lopen. Vorig jaar is een begin gemaakt met de vervanging van de oorspronkelijke bebouwing door paviljoens met veel glas. De sloop van een van de gebouwen moest worden gestaakt omdat er zich een vleermuiskolonie bleek te hebben geves-

tigd. Over de verplaatsing daarvan is overleg gaande met de betrokken instanties. Van Het Dorp zoals dat zo'n vijftig jaar geleden verrees, zal een klein deel op het terrein van het naburige Openluchtmuseum worden herbouwd.

## Nieuwe donateur

Met de actie 'Open Het Dorp' zag niet alleen een nieuwe vorm van charitas het licht, maar ook een nieuw type donateur. Die had tot dan toe in stilte zijn bijdragen geleverd aan generieke doelen: de armen in verre continenten en minderbedeelden in het algemeen. Met Open Het Dorp veranderde dat: het goede doel was, compleet met een maquette van de gebroeders Das, heel specifiek van aard. En de donateur trad uit de anonimiteit: hij wilde graag met een cheque met twee of drie nullen voor de camera poseren.

Toen Het Dorp eenmaal was gebouwd, maakten die donateurs er geregeld hun opwachting om zich ervan te vergewissen dat hun geld goed was besteed. Misschien kwamen ze ook wel gewoon 'aapjes kijken', oppert Gijs van den Brink. Want het valt hem, als iemand die nog niet zolang gehandicapt is, op dat veel mensen in de Jumbo raar op hem reageren. 'Sommigen pakken gewoon een zak Pringles voor je als je dat vraagt. Anderen lopen met een wijde boog om me heen. En dan heb je ook degenen die overdreven hulpvaardig zijn. Dat zijn misschien wel de ergsten.' Tot welke groep hij tot vier jaar geleden zelf behoorde? 'Ik denk de tweede.'